

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การวิเคราะห์ห่วงโซ่สินค้าของข้าว ในนิคมการเกษตรข้าว
อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

ผู้เขียน

นายชวลิต นาคใหม่

ปริญญา

วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (ภูมิศาสตร์)

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชูศักดิ์ วิทยากัก

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางการผลิตของผู้กระทำการที่มีส่วนเกี่ยวข้องภายในเครือข่ายในการผลิตข้าวของชาวนา และเพื่อทำความเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในเครือข่ายการผลิตข้าวภายใต้การปรับโครงสร้างการผลิตทางการเกษตร การวิจัยครั้งนี้ใช้ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ชาวนาที่เป็นสมาชิกของนิคม รวมไปถึงการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนานิคม ส่วนข้อมูลทุติยภูมิเป็นข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาในการจัดตั้งนิคมการเกษตรข้าว กรอบความคิดในการวิจัยอาศัยทฤษฎีเครือข่ายสินค้าในระบบเกษตรอาหารและทฤษฎีเครือข่ายผู้กระทำการ ในการอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างชาวนากับผู้กระทำการตั้งแต่ขั้นตอนการจัดหาอุปกรณ์และเมล็ดพันธุ์ในการปลูกข้าว การเพาะปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว และการขนส่งข้าวเปลือกไปสู่แหล่งรับซื้อข้าว และการใช้แนวคิดโลกาภิวัตน์ในระบบเกษตรอาหาร ในการอธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายหลังการจัดตั้งนิคมการเกษตรข้าวภายในตำบลบ้านช้างและตำบลบางตาเถร

ผลการวิจัยปรากฏว่า ความสัมพันธ์ทางการผลิตของผู้กระทำการที่มีส่วนเกี่ยวข้องภายในเครือข่ายในการผลิตข้าวของชาวนา สามารถแบ่งเครือข่ายความสัมพันธ์ได้ดังต่อไปนี้ เครือข่ายที่สำคัญในขั้นตอนก่อนการเพาะปลูก ในเรื่องของเงินทุน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรอำเภอสองพี่น้อง มีบทบาทที่สำคัญในการปล่อยเงินกู้ให้กับชาวนา ทางด้านเมล็ดพันธุ์ข้าว ชาวนาส่วนใหญ่ได้รับจากศูนย์วิจัยข้าวจังหวัดราชบุรี สำหรับปุ๋ยเคมี สารป้องกันและกำจัดศัตรูพืช และอุปกรณ์พื้นฐานทางการเกษตร ชาวนาส่วนใหญ่ซื้อจากตลาดแผงลอย ตำบลเทพมงคล อำเภอบางซ้าย จังหวัด

พระนครศรีอยุธยา ทางด้านน้ำมันเชื้อเพลิง ชาวนาส่วนใหญ่เลือกใช้บริการของสถานีน้ำมัน ปตท. ถนนลาดบัวหลวง-สองพี่น้อง ส่วนอุปกรณ์ชิ้นสูงทางการเกษตร ชาวนาซื้อจากตลาดบางลี่ ตำบลสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี เครื่องขายที่สำคัญในขั้นตอนการเตรียมดิน การเพาะปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวและการขนส่ง ชาวนาจ้างแรงงานในพื้นที่ของนิคม โดยมีเจ้าหน้าที่จากสำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดสุพรรณบุรี ศูนย์วิจัยข้าวจังหวัดสุพรรณบุรี และศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวจังหวัดราชบุรีคอยให้คำแนะนำ และมีแหล่งรับซื้อข้าวที่สำคัญของนิคมการเกษตรข้าวมีอยู่ 2 แหล่งด้วยกัน คือ ศูนย์ข้าวของนิคมการเกษตรข้าว และศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวจังหวัดราชบุรี

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในเครือข่ายการผลิตข้าวภายใต้การปรับโครงสร้างการผลิตทางการเกษตร สามารถแบ่งเครือข่ายความสัมพันธ์ได้ดังต่อไปนี้ เครือข่ายในขั้นตอนก่อนการเพาะปลูก หลังจากการจัดตั้งนิคมการเกษตรข้าวมีแหล่งเงินทุนที่เพิ่มขึ้นมาคือ การกู้ยืมเงินจากสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร จังหวัดสุพรรณบุรี สำหรับเมล็ดพันธุ์ข้าวปลูกในอดีตจะเป็นร้านค้าเอกชนทั่วไปที่อยู่ในพื้นที่ของนิคม ต่อมาในสมัยนิยมเปลี่ยนเป็นศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวจังหวัดราชบุรี ทางด้านน้ำมันเชื้อเพลิง ชาวนามีต้นทุนที่เพิ่มขึ้นจากสมัยก่อนจัดตั้งนิคมประมาณ 11 บาท เครือข่ายในขั้นตอนการเตรียมดิน ชาวนาส่วนใหญ่คิดว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่มีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้ แต่ภายหลังการจัดตั้งนิคม ชาวนาส่วนใหญ่คิดว่าเจ้าหน้าที่ของสำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดสุพรรณบุรีมีส่วนร่วมในการเตรียมดิน เครือข่ายในขั้นตอนการเพาะปลูก การดูแลรักษา และการเก็บเกี่ยวและการขนส่ง ชาวนายังคงมีแนวทางในการว่าจ้างแรงงานเหมือนเดิม คือเป็นแรงงานภายในพื้นที่ของนิคม แต่มีการเปลี่ยนแปลงภายในเครือข่ายของการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ จากที่ในอดีตชาวนาส่วนใหญ่คิดว่าไม่มีส่วนร่วม ภายหลังการจัดตั้งนิคมมีเจ้าหน้าที่จากหลากหลายหน่วยงานเข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่ ศูนย์วิจัยข้าวจังหวัดสุพรรณบุรี ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวจังหวัดราชบุรี และสำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดสุพรรณบุรี นอกจากนั้นยังเกิดการเปลี่ยนแปลงภายในเครือข่ายของสถานที่รับซื้อข้าว ที่ในอดีตเป็นโรงสีหรือท่าข้าวภายในพื้นที่ของนิคม โดยที่ชาวนาส่วนใหญ่ขายเมล็ดพันธุ์ข้าวปลูกให้กับศูนย์ของนิคมการเกษตรข้าว รองลงมาคือศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวจังหวัดราชบุรี

Thesis Title	Commodity Chain Analysis of Rice in the Agricultural Estate of Rice, Song Phi Nong District, Suphan Buri Province
Author	Mr.Chadon Nakmai
Degree	Master of Science (Geography)
Advisor	Assistant Professor Dr.Chusak Wittayapak

ABSTRACT

A research has two objectives; to analyze the relationship among the actors that were involved in the production of rice; and to understand the changes that occur within rice production network under the restructure of agricultural production. This study used primary data including data from interviews with farmers who were members of the agricultural estate of rice and interviews with government officials involved in the agricultural estate of rice. The secondary data were mainly information on history of the establishment of the agricultural estate of rice. Inquiries were guide by agro food commodity chain theories and actor network theories to analyze the relationship between the farmers and the actors concerning the equipment and seeds in rice cultivation, maintenance, harvesting and transporting rice to the mill. In addition, the concept of globalizing in agro-food systems was used to view changes that occurred after the establishment of estate of rice in Ban Chang and Bang Ta Tain.

The results revealed the relationship among the relevant actors who were involved in the production of rice. The networks were divided as follow. The first important network of rice production before planting, Bank of Agriculture and Agricultural Co-operatives of Song Phi Nong district had an important role in loans to farmers. The farmers obtained seeds from Ratchaburi rice seed center. Farmers buy chemical fertilizers, insecticide and agricultural basic equipment from Phangloy market in Thepmongkol sub-district, Bang Sai district, Phra Nakhon Si Ayutthaya province. Most

farmers bought fuel from PTT petrol station in Lat Bua Luang Road–Song Phi Nong and procured advanced agricultural equipment from Bang-Li market Song Phi Nong sub-district, Song Phi Nong district, Suphanburi province. The important network in the process of cultivation included soil preparation, planting, maintaining, harvesting and transportation, most farmers hired labors from within agricultural estate of rice. Government officials from Suphanburi Agricultural Land Reform Office, Ratchaburi Rice Seed Center and Suphanburi Rice Research Center provided instructions and knowledge for farmers. There were two market places for farmers to sell rice products – agricultural estate of rice center in Song Phi Nong District and the Ratchaburi Rice Seed Center.

Changes that occurred within rice production network under the restructure of agricultural production were seen from the following networks. The important network in before planting, after the establishment of estate of rice, the farmers found a new source of funds from Suphanburi Agricultural Land Reform Office. For rice seed, in the past, farmers bought rice seeds from the private shops which located in the estate area. After the establishment of the agricultural estate of rice, farmers purchased rice seed from Ratchaburi Rice Seed Center. In current situation, a cost of the fuel has increased 11 Baht. In the process of soil preparation, most farmers think that the government officials were not involved. At present, majority of the farmers acknowledged that the government officials from Suphanburi Agricultural Land reform Office were involved in this process. In the process of planting, maintaining, harvesting and transportation, farmers still hired labor in the same way as in the past. The hired workers were from the area of the agricultural estate. However, there were changes in the network in terms of the involvement of government officials. After the establishment of agricultural estate, the government officials from various agencies took part, including Ratchaburi Rice Seed Center, Suphanburi Rice Research Center and Suphanburi Agricultural Land Reform Office. There was also a change in the market place for selling the rice products. In the past, farmers sold their rice products at the rice mills in the area of Ban Chang and Bang Ta Tain sub-districts. Now, most farmers sell their rice products to the agricultural estate of rice's seed center in Song Phi Nong district and Ratchaburi Rice Seed Center.